

Timo Kalevi Forss

Mikko Saarela

**Eppu Normaalin
sanoittajamestarin tarina**

LIKE

Kirjan tekemistä ovat tukeneet Otavan kirjasäätiö ja Suomen tietokirjailijat.

© Timo Kalevi Forss ja Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2025

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-50609-6

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2025

Sisällysluettelo

Esipuhe	7
Lapsuus	11
Nuoruus	19
Öystilästä Heimo Hämmähäkkiin	30
Aknepop	40
Maximum Jee & Jee	51
Akun tehdas	68
Mikko Saarelan Siivet	76
Räkä Malmi	81
Cocktail Bar	84
Organ	97
Kollaa Kestää	112
Martiz ja Tiz	121
Kaija Koo ja Riki Sorsa	131
Biologian opinnot	135
Mikko ja Eeva	141
Afrikan-matkat	148
Mikko Saarela toimittajana	163
Freud Marx Engels & Jung	167
Paljaat uneksijat	176
Siunattu hulluus	181
Takamehtien mekatähtiä	188

Freukkarien ulkojäsenenä	199
Artistit avohakkuita vastaan: Talaskangas rap	212
Family Man Saarela	219
Popeda	224
U-Bayou	227
Tuu steppaamaan	235
Juupajuu tuu	240
Hipit rautaa	251
Maailman musiikin keskus	259
Irtobiisejä	265
Ampukaa artisti	269
Mikko Saarela opettajana	272
Saarela 50 vuotta	277
Honkatonk	283
Stadionkeikkoja ja pienoismalleja	288
Raitis pukki	291
Viimeinen vuosi	294
Mikon metsä	299
Mikko Saarelan tuotanto	302
Lähteet	310
Hakemisto	313

Esipuhe

Elokuun kuudentena päivänä 2016 Ratinan stadion Tampereella on ääriään myöten täynnä innostunutta rockyleisöä, kun 30 000 ihmistä on pakkautunut juhlistamaan suomalaisen rockin ikihongan Eppu Normaalin 40-vuotista uraa. Yhtye on satsannut juhlakeikkaan, ja yli kolmituntisen keikan loppupuolella lavalle astuu kokonainen sinfoniaorkesteri, Santtu-Matias Rouvalin johtama Tampere Filharmonia.

Eppu Normaali aloittaa konsertin tutuilla hiteillään, mutta kuudennen kappaleen jälkeen luvassa on yllätys. Laulusolisti Martti Syrjä nostaa langattoman mikrofoniin huulilleen ja kuuluttaa: ”Meillä on tänään ilo ja kunnia päästää lavalle vähän vieraita. Ensimmäisenä heistä on uramme kannalta kenties tärkein. Mies, jonka arvoa Eppu Normaalille ei voi edes arvioida.” Kevyt virne suupielissään lavalle astuu hieman harmaantunut silmälasipainen mies, joka on pukeutunut kulahtaneeseen mustaan nahkatakkiin ja farkkuihin. Hän laulaa sanoittamansa ja säveltämänsä laulun ”James Dean (taas)” omintakeisella tyylillään ja jatkaa vielä basson varressa seuraavassa kappaleessa ”Pidetään ikävää”. Varsinkin nuorempi yleisö on ihmeissään. He eivät tunnista tuota mystistä mutta Epuille selvästi tärkeää kaveria.

Tämä kirja kertoo, kuka tuo mies oli.

Mikko Saarela (1958–2019) oli merkittävä sanoittaja, säveltäjä ja muusikko, joka tunnetaan erityisesti panoksestaan Eppu Normaalin varhaisessa vaiheessa. Hän oli perustamassa yhtyettä ja keksi sille nimen. Saarela toimi yhtyeen alkuperäisenä basistina sekä keskeisenä sanoittajana ja säveltäjänä. Hänen kirjoittamansa sanoitukset

ovat suuressa roolissa Eppu Normaalin ensimmäisillä albumeilla *Aknepop* (1978) ja *Maximum Jee & Jee* (1979). Kun Saarela lopetti yhtyeen basistina vuonna 1979, hän jatkoi vielä sanoittajana albumeilla *Akun tehdas* (1980), *Cocktail Bar* (1981) ja *Studio Etana* (1993). Hänen tekstejään ovat muun muassa Eppu-klassikot ”Njet, njet”, ”Suomi-ilmiö”, ”Puhtoinen lähiöni”, ”Rääväsuita ei haluta Suomeen” ja ”Musiikkia Rantalasta”. Kaikkiaan hän tekstitti lähes 50 yhtyeen kappaletta.

Saarelan sanoitukset olivat usein humoristisia ja satiirisia, mutta niihin oli mahdutettu myös monenlaisia yhteiskunnallisia teemoja. Hän viljeli teksteissään monitasoista ironiaa ja yhteiskuntakritiikkiä tavalla, joka resonoi yleisön kanssa. Saarela käytti värikästä suomen kieltä leikkisästi mutta ilmaisuvoimaisesti, ja samalla hän tuli luonneeksi Eppu Normaalin sanoituksille perustan, jonka päälle veljekset Martti ja Mikko Syrjä ovat myöhemmin rakentaneet yhtyeen menestystarinan.

Keskeisiä teemoja Saarelan sanoituksissa olivat ympäristönsuojelu, sodanvastaisuus, jähmeän byrokraattisen kulttuuripolitiikan irvailu ja älykäs mutta jätkämäinen huumori – sekä tietysti rakkaus. Nuoruudessa hänen esikuviaan olivat olleet esimerkiksi M.A. Nummisen, Jarkko Laineen ja Juice Leskisen urauurtavat laulut, mutta heti Eppu Normaalin synnyttyä Saarela erottui edeltäjistään omalla tyyllillään. Saarelan ponnisti sanoittajana punkrockin yhteiskunnallisuudesta ja kapinasta. Sanoitukset saivat jo ilmestyessään paljon huomiota, ja Saarelaa arvostivat suuren yleisön lisäksi vanhemman polven tekijät kuten Juice Leskinen ja Juha Vainio.

Punkin viitekehys kävi Saarelalle pian liian ahtaaksi, ja hän jatkoi tekstittäjänä omille poluilleen. Eppu Normaalista lähdettyään hän vaihtoi syntetisaattori- ja rytmikonevetoiseen futupoppiin Organ yhteen laulajana, kosketinsanoittajana ja lauluntekijänä. Tältä ajalta on peräisin sodanvastainen kulttiklassikko ”Kärpästen juhlat”. 1980-luvun loppupuolella hän oli mukana suomenkielisen outlaw-kantrin merkittävimmissä yhtyeessä Freud Marx Engels & Jungissa. Saarelan

sanoituksia ovat muun muassa Freukkari-klassikot ”Buuri Johannesburgista”, ”Töölööseen” ja Beatles-käännös ”Tursaan puutarhassa”.

1990-luvulla Saarela soitti bassoa ja teki lauluja suomenkielisessä zydeco- ja cajun-bändissä U-Bayou. Lisäksi hänen teräviä ja hauskoja tekstejään ovat levyttäneet muun muassa Kaija Koo, Riki Sorsa, Popeda, Artistit avohakkuista vastaan, Jussi Raittinen ja Martiz. Rockin ohella Mikko Saarela perehtyi laajasti maailmanmusiikkiin ja teki aiheesta radio-ohjelmia Ylelle sekä kirjoitti artikkeleita musiikki-lehtiin. Hän työskenteli myös Maailman musiikin keskuksessa.

Mikko Saarela oli aina innostunut etsimään uutta. Eppu Normaalin punkista hän siirtyi sujuvasti Organin futupoppiin. Vaikka Saarelan musiikillinen kiinnostus suuntautui 1980-luvulla eritoten afrikkalaiseen musiikkiin, se ei estänyt häntä soittamasta kantria Freud Marx Engels & Jungissa ja suomizydecoa U-Bayoussa. Tyyllilliset täyskäännökset eivät tuottaneet hänelle minkäänlaisia tunnontuskia. Vaikka Saarelan ammattiura muusikkona jäi lyhyeksi ja hän jätti monet yhteensä heti alkutaipaleen jälkeen, hän ei koskaan päästänyt musiikista irti. Työ- ja perhe-elämä olivat keskiössä, mutta Mikko Saarela jatkoi soittamista ja biisien tekemistä elämänsä loppuun asti.

Musiikin rinnalla Saarela teki toisen uran. Hän valmistui iktyologiksi eli kalabiologiksi Helsingin yliopistosta vuonna 1985 ja työskenteli muun muassa Evon kalanviljelylaitoksella. 2010-luvulla Saarela täydensi opintojaan ja työskenteli maantiedon ja biologian lehtorina Suutarinkylän yläasteella Helsingissä.

Mikko Saarela menehtyi haimasyöpään vuonna 2019, vain 60-vuotiaana. Hänen elämäntyötään ja arvojaan kuvaa hyvin nuoruusmaisemiin Ylöjärvelle perustettu Mikko Saarelan muistometsä. Saarela oli lukenut ja sivistynyt, yksilönä vastuuntuntoinen ja yhteiskunnallisesti valistunut, luontoa ja kulttuuria laajasti rakastanut maailmankansalainen, joka ei halunnut korostaa itseään.

Tässä kirjassa Mikko Saarelan elämään perehdytään haastatteluiden, arkistolähteiden sekä musiikki- ja tekstianalyysien avulla. Ääneen pääsevät monet Saarelan kanssa työskennelleet ja hänet tunteneet

ihmiset sekä tietenkin Mikko Saarela itse. Musiikin lisäksi kirjassa kerrotaan Saarelan Afrikan-matkoista sekä elämästä toimittajana, biologina, maailmanmusiikin asiantuntijana, opettajana ja leppoisana ”Family Manina”.

Kirjaa kannattaa lukea siinä käsiteltyä musiikkia kuunnellen. Olen koonnut Spotifyhin hänen tekemistään lauluista *Mikko Saarela – Eppu Normaalin sanoittajamestarin biisejä* -soittolistan, joka sisältää sata kappaletta useilta eri artisteilta.

Tätä kirjaa kirjoittaessani minulle oli suunnattomaksi avuksi Eeva Saarelan tekemä omakustannekirja, joka kuvaa Saarelan perheen elämää. Keskeisiä tiedonlähteitä olivat niin ikään Eeva Saarelan ystäviensä kanssa kokoamat leikekirjat, joihin on kerätty artikkeleita Mikko Saarelan monista yhtyeistä. Haluan kiittää Eeva, Hilla ja Lasse Saarelaa myötämielisestä ja kannustavasta suhtautumisesta kirjaprojektiini. Kiitokset myös kaikille muille, jotka ovat antaneet kirjaan haastattelun tai toimittaneet minulle taustamateriaalia. Oma perhetäni kiitän kärsivällisyydestä.

Munapirtissä elokuussa 2025

Timo Kalevi Forss

Lapsuus

Epäilemättä keskeisin tekijä Mikko Saarelan nuoruusvuosina oli se, että hän varttui aikuiseksi ilman vanhempiansa läsnäoloa. Isä Berndt Johansson ei koskaan asunut pysyvästi saman katon alla Mikon kanssa, sillä hän työskenteli Helsingissä ja piti kotiaan Espoossa. Muu perhe, äiti Annikki Saarela-Johansson ja neljä lasta, oli asettunut Ylöjärvelle, missä äiti toimi Voionmaan opiston rehtorina.

Isä vieraili Ylöjärvellä viikonloppuisin ja juna kuljetti perheen Espooseen kesälomien käynnistyttyä, mutta kahden kodin malli ei osoittautunut kestäväksi. Vuonna 1963, Mikon ollessa vasta viisivuotias, hänen vanhempansa päättivät erota. Tämän jälkeen Mikko tapasi isäänsä vain satunnaisesti ennen tämän kuolemaa vuonna 1973.

Vielä suurempi tragedia perhettä kohtasi lokakuussa 1966, kun äiti menehtyi auto-onnettomuudessa. Isällä oli jo uusi perhe pääkaupunkiseudulla, joten lapset jäivät Ylöjärvelle erikoisjärjestelyin. Perheen kuopus Mikko oli tuolloin kahdeksanvuotias. Hänen perheensä muodostivat nyt sisarukset Leena (s. 1949), Liisa (s. 1951) ja Matti (s. 1954).

Vanhemmat jättivät lapsilleen arvokkaan perinnön. Sivistys, koulutus ja kulttuuri olivat aina olleet merkittäviä asioita kotona, mikä leimasi lasten myöhempää elämää.

Isä Berndt Johansson (1912–1973) oli suomenruotsalainen ja kotoisin Porvoosta. Hän lähti nuorena merille, mutta aktiivisena ammattiyhdistysliikkeen jäsenenä hän pääsi töihin Merimies-Unioniin ja nousi organisaation ensimmäiseksi sihteeriksi. Merimies-Unionin puheenjohtajana toimi 1950- ja 1960-luvuilla kovaotteinen Niilo Wälläri, joka pysäytti Suomen laittamalla jäänmurtajat talvisin

lakkoon. Mikko Saarela kuvasi isäänsä *Rumban* haastattelussa vuonna 1991: ”Faija oli jonkin verran julkisuudessa, sillä hän oli lakkokenraali Niilo Wällärin oikea käsi.”

Matti Saarela: ”Isä oli kolme kertaa naimisissa, ja hänellä on lapsia neljän eri naisen kanssa. Hän lähti reilusti alle kaksikymppisenä merille. Kun isä aloitti merimiesuransa, Suomessa oli vielä laivanvarustaja Gustav Erikson, jolla oli viimeisiä tuulennaukujia eli purjelaivoja. Niillä kuskattiin vehnää. Isän ensimmäinen työpaikka oli parkkilaiva. Hän yleni merimiehen urallaan perämieheksi ja teki sitä työtä aika pitkään. Sitten isä alkoi ammattiyhdistysaktiiviksi ja ajoi merimiesten oikeuksia. Purjelaivoillahan tehtiin töitä 24/7, ja aina oli mentävä töihin, kun käskettiin. Faija oli mennyt kysymään kipparilta ylityökorvauksia. Vastaus oli sen mukainen, että asiaan oli pakko saada jotain rotia merimiesten näkökulmasta. Se tapahtui järjestäytymisen kautta.”

Liisa Saarela: ”Isä asui Porvoossa lapsuutensa ja lähti nuorena merille. Hamarin satamassa oli iso laivanrakentamo. Isä oli ruotsinkielinen ja opetteli suomea vasta sitten, kun tapasi äidin. Kotonamme ei puhuttu ruotsia. Äitimme oli vissiinkin kieltänyt sen. Äitimme oli suomalaisuusintoilija.”

Leena Saarela täydentää: ”Kun isä ja äiti riitelivät, se tapahtui ruotsiksi. Muuten ei ruotsia juuri kuullut. Mikosta tuli niin ylöjärveläinen, ettei hän päässyt siitä murteesta koskaan eroon.”

Äiti Elsa Annikki Johansson (os. Saarela, 1918–1966) oli lukenut historiaa Helsingin yliopistossa ja valmistunut filosofian kandidaatiksi.

Matti Saarela: ”Saarelan suku on lähtöisin Pohjois-Pohjanmaalta Oulun seudulta, ja äitini syntyi Kälviällä. Äidinäiti oli töissä postissa pikkuvirkamiehenä. Äiti oli koko suvun ihmeeksi suvun ensimmäinen ylioppilas ja akateemisesti koulutettu. Äiti vaikutti sosialidemokraattisessa naisliikkeessä sodan jälkeen. Ennen sotaa Annikki kuului ilmeisesti lottiin, mutta siitä ei ole sen syvempää tietoa. Näin ilmeisesti kuitenkin oli, sillä Mikon aloitettua punkrokkarin uransa äidin

Lotta Svärd -järjestön rintamerkit kuuluivat hänen arsenaalinsa muiden rintamerkkien ohessa. Niissähän on sininen hakaristi.”

Annikki Saarela-Johansson oli työskennellyt Työväen sivistysliiton opintosihteerinä ennen kuin hänet valittiin Väinö Voionmaan perustaman opiston ensimmäiseksi rehtoriksi vuonna 1951. Sekä isä että äiti olivat aktiivisia sosiaalidemokraatteja. Annikilla oli luottamustoimia Ylöjärven demareissa, ja hän toimi myös kansakoululautakunnan puheenjohtajana.

Matti Saarela: ”Kun olimme lapsia, perheemme asui kahdella paikkakunnalla. Asuimme Voionmaan opistolla Ylöjärvellä, ja vanhemmilla oli Espoon Tapiolassa kaunis käkikellotalo. Se on yhä olemassa. Vanhemmat siskomme ovat syntyneet Helsingissä, ja itse olen syntynyt Tampereella. Kun Mikko syntyi, äiti on ollut silloin Espoossa.”

Mikko Antero Saarela päästi ensimmäisen parkaisunsa 16. tammi-kuuta 1958. Hänen synnyinpaikakseen kirjattiin Espoo.

Berndt kävi viikonloppuisin tapaamassa perhettään Ylöjärvellä ja toi lapsilleen lahjoja. Vaikka perheessä oli ollut rakkautta, Mikon syntymän aikoihin vanhempien välit olivat jo etäiset. Lapset asuivat vakituisesti äidin luona Ylöjärvellä, ja Espoossa oltiin lähinnä kesäisin.

Matti Saarela: ”Asuimme kesälomalla Espoossa. Kävimme Linna-
mäellä ja Korkeasaarella. Muistan isän huokailleen, miten helvetisti menee rahaa kuskatessa neljää kersaa huvituksiin.”

Koska Annikilla oli paljon velvollisuuksia ja kohtuullisen hyvä palkka, perheeseen otettiin kotiapulaiseksi Eila Henriksson. Hän nousi varsin suureen rooliin lasten kasvattajana ja hoivaajana.

Eila Henriksson: ”Menin kotiapulaiseksi vuonna 1961, jolloin Mikko oli vasta kolmivuotias. Mikko kulki aina äitinsä perässä, jos ei ollut leikkimässä naapurin pojan kanssa, joka oli suunnilleen samanikäinen Lasse. Mikko oli aurinkoinen ja älykäs pikkupoika. Talvella Pohdimme Mikon kanssa, mitä lumi on, ja hän sanoi sen olevan kiviä vettä. Hän oli jo tuolloin pieni biologin alku.”

Lapsena Mikko oli luova ja ylipäättään koko perheen ilmapiiri oli kulttuuriin kannustava.

Eila Henriksson: ”Mikko piirsi hyvin mielellään, ja pienenä hän halusi sarjakuvapiirtäjäksi. Myös Liisa piti piirtämisestä. Musikaalisuus tuli äidin puolelta. Leena soitti klarinettia, ja Saarelan suvun jäseniä on soittanut muun muassa Oulun kaupunginorkesterissa.”

Myös Mikon sosiaalinen älykkyys tuli esille varsin varhain.

Eila Henriksson: ”Olin juuri siivonnut ja vahannut lattian. Sitten hankasin vahan vielä kiiltäväksi. Mikko tuli kävelemään kuraisilla saappaillaan juuri pestylle lattialle. Aloin torumaan häntä ja sanoin tiukasti, että saappaat olisi pitänyt ottaa pois jalasta. Mikko ottikin minua kaulasta kiinni ja antoi suukon poskelleni. Ei siinä auttanut olla enää vihainen. Mikolla oli tällaista tilannetajua jo pienenä.”

Lapsikatraan vanhin Leena Saarela kuvaa heidän lapsuuden ympäristöään: ”Voionmaan opisto oli pieni valtion tuilla kituuttava kansanopisto, mutta se oli ihanteellinen kasvuympäristö Näsijärven rannalla. Opiston pihapiirissä asui kymmenkunta eri-ikäistä tenavaa, joista Mikko oli nuorimpia. Olen yhdeksän vuotta Mikkoo vanhempi ja jouduin hoitamaan häntä ja työntelemään kärryissä, vaikka minulla olisi omasta mielestäni ollut parempaakin tekemistä. Mikon paras kaveri oli talonmiehen perheen samanikäinen Lasse. Yhdessä nämä vesselit keksivät kaikennäköisiä kolttosia jo alle kouluikäisinä. Kerran he keksivät, että talonmiehen asuntoa pitää saneerata ja viskelivät ulos kaiken, mitä jaksoivat. Kuka idean keksi, sitä en tiedä. Epäilen Mikkooa. Hänellä oli jo pikkupoikana luovaa mielikuvitusta.”

Perheessä arvostettiin opiskelua, ja myöhemmin kaikki lapset hankkivat itselleen akateemisen koulutuksen. Leenasta tuli diplomi-insinööri, Liisasta arkkitehti, Matista sosiaalipolitiikasta valmistunut toimittaja ja Mikosta biologi.

Liisa Saarela: ”Kotimme oli kulttuurikoti, ja äiti oli hyvin kulturelli henkilö. Äidin vaikutus meihin oli isompi, koska asuimme hänen luonaan. Isä oli paljon poissa ja jäi vähän paitsioon. Isä oli ay-aktiivi, mutta toisaalta hän oli myös taiteellinen ja harrasti maalaamista. Sieltä minäkin varmaan olen taiteellisuuteni perinyt. En

muista kovin montaa isän maalausta, mutta yksi purjelaivaa esittävä taulu on Matin seinällä. Meri oli isän maalausten aihe.”

Leena Saarela: ”Äidin perintöä oli se, että opiskeleminen on itsensänselvyyttä. Äiti myös korosti aina sitä, että varsinkin tyttöjen pitää hankkia ammatti. Äitihän oli kunnanvaltuuston puheenjohtajanakin Ylöjärvellä. Hän pyrki 1960-luvulla myös eduskuntaan sosiaalidemokraattien listoilta, mutta ei päässyt.”

Vaikka puitteet Näsijärven rannalla olivat auvoiset ja lapsilla oli mahdollisuus leikkiä luonnossa ja kalastaa järvellä, elämä ei pelkästään hymyillyt. Vuonna 1963 vanhemmat erosivat, ja Berndt Johansson jäi asumaan pääkaupunkiseudulle, ensin Espooseen ja sitten Kauniaisiin.

Matti Saarela: ”Kun isä ja äiti erosivat, ilmeisesti hyvin katkerissa tunnelmissa, äiti muutti omansa ja meidän lasten sukunimen Saarelaksi, joka on hänen tyttönimensä.”

Vielä pahempaa tapahtui 29. lokakuuta 1966, kun Annikki Saarela joutui auto-onnettomuuteen. *Helsingin Sanomat* uutisoi tapahtumasta seuraavana päivänä: ”Ylämäessä olleelle jäätikölle tultuaan menetti Voionmaan opiston johtaja fil. kand. Elsa Saarela (48) autonsa hallinnan ajaessaan Kurun maantietä Ylisen huoltolaitoksen läheisyydessä. Auto on törmännyt ensin tien vasemmalla puolella olleeseen kallioseinämään ja liukunut sieltä takaisin oikealle reunalle. Paikalle saapunut autoilija toimitti Saarelan sairaalaan, jossa hänet todettiin kuolleeksi.”

Eila Henriksson: ”Annikki Saarela ajoi Volvo Amazonilla, joka oli hyvä ja kovaa kiihtyvä auto. Siihen aikaan ei kukaan käyttänyt turvavöitä. Annikki oli vastikään saanut ajokortin ja oli todella epävarma kuski, mutta hän ajoi silti lujaa. Tien pinta oli jäinen, joten hän menetti autonsa hallinnan ja törmäsi kallioseinämään. Kun äiti kuoli, kaikki lapset tuotiin kouluista kotiin. Mikko oli tuolloin Mutalan kansakoulussa, ja lähdin hakemaan häntä sieltä taksilla. Oli välitunti ja Mikko oli kiivennyt puuhun. Myös radiossa uutisoitiin onnettomuudesta, joten opettajat tiesivät siitä heti.”

Matti Saarela: ”Kun äiti kuoli, Mikko oli kahdeksan- ja minä kaksitoistavuotias. Alkuun meistä huolehtivat äidin veli, Jorma-eno, sekä

isämme, joka oli uusissa naimisissa ja hänellä oli uudesta avioliitosta kaksoset. Kummankaan resurssit eivät riittäneet meidän hoitamiseemme. Ratkaisuksi löytyi äidin kotiapulainen Eila Henriksson, tyttönimeltään Jatuli. Hän jäi hoitamaan meitä. Vakuutusrahoilla ostettiin kaksio Ylöjärven Soppeenmäestä, jossa me sitten asuimme ja kävimme koulua. Soppeenmäessä asuessaan Mikko valmistui aikanaan ylioppilaaksi. Myös siskot asuivat kansamme. Liisa oli äidin kuoleman aikaan 16-vuotias ja Leena 17-vuotias.”

Eila Henriksson: ”Minulta kysyttiin, voisinko jäädä lasten luokse, kun kaikilla oli koulu kesken. Aluksi ajateltiin, että voisin hoitaa lapsia seuraavaan kevääseen. Tajusin, että pestistä tulee pitempi, koska Berndt Johansson oli jo uusissa naimisissa ja heille oli syntynyt kaksospojat. Sekä Kouvolassa asunut eno että Berndt pyysivät minua jatkamaan pitempään, ja näin myös tein. Muutimme helmikuussa 1967 Soppeenmäkeen 57-neliöiseen kaksioon, jossa asuimme kaikki viisi. Talo oli juuri valmistunut, mutta tarjolla ei ollut suurempia asuntoja. Ne olivat kaikki varattuja, mutta Berndt Johansson sai järjestettyä meille tämän kaksion.”

Äidin kuolema oli perheelle sokki ja mullisti koko elämän. Kaikkein suurimman vaikutuksen tragedia teki perheen kuopukseen Mikkoon.

Leena Saarela: ”Elämä muuttui vuonna 1966, kun äiti kuoli tapaturmaisesti. Tuli muutto pois opistolta Ylöjärven keskustaan. Onni onnettomuudessa oli se, että taloudenhoitajanamme toiminut Eila Henriksson otti meidät huostaansa. Hän piti meistä huolta, koska Mikkohan oli vielä pikkupoika. Päästyäni ylioppilaaksi lähdin opiskelemaan toiselle paikkakunnalle, mutta kävin aika ahkerasti myös Ylöjärvellä. Uudessa elämässä oli sisaruksille totuttelemista. Mikolle se oli varmaan kova paikka.”

Eila Henriksson: ”Mikko ei aluksi tajunnut äidin kuolemaa. Ei tuon ikäinen lapsi vielä ymmärrä. Mikko itki yöt, ja vaikka yritin keksiä lohdutusta, se ei auttanut. Mikolla oli voimakas äidin kaipuu.”

Mikko Saarela kuvaa äidin kuolemaa: ”Olin koulussa ja minut haettiin sisään välitunnilta ja uutinen kerrottiin. En ymmärtänyt kuole-

man lopullisuutta. Näin pitkään unia, joissa äiti palasi kotiin. Muistan, kun muut äidit huusivat lapsia syömään ja minä jäin pihalle yksin seisomaan.”

Kaikesta huolimatta elämä löysi uomansa, eikä kukaan Saarelan perheen lapsista joutunut pahoille teille. Eila Henriksson asui Saarelan katraan kanssa useamman vuoden, ja Liisan aloitettua opinnot Tampereella hänkään ei poistunut kuvioista.

Liisa Saarela: ”Jäin asumaan lähelle kotiamme eli vuokralle omaan asuntoon saman talon toiseen päähän. Opiskelin Tampereella arkkitehdiksi ja katsoin vähän poikien perään, kun he olivat alaikäisiä. Olin itsekin pitkään alaikäinen, sillä täysi-ikäisyyden raja oli tuolloin 21 vuotta.”

Teini-iässä Mikko asui Soppeenmäen asunnossa kaksin Mattiveljensä kanssa, mutta tuolloinkaan aikuisten turva ei ollut kaukana, sillä Eila Henriksson muutti omaan asuntoon samassa rapussa. Sen sijaan isä Berndt ja Kauniaisissa asuneet velipuolet Hannu ja Pekka jäivät Mikolle etäisiksi. Kalastusretki Vääksyyn oli yksi harvoista asioista, joita Mikko teki isänsä kanssa kaksin.

Mikko Saarela: ”Isä halusi kalastaa kanssani, mutta hän oli kärsimätön. Emme saaneet kalaa, joten ostimme muikkuja syöttikaloiksi. Laitoin muikut pitkään siimaan, mutta siima unohtui veteen, mikä oli isän mielestä minun syytäni. Isän kalastusinto lopahti.”

Eila Henriksson: ”Mikko oli isänsä seurassa Lahden lähellä Vääkssyssä, jossa oli Merimies-Unionin kesäviettopaikka. Kun Mikko tuli sieltä pois, hän ei ollut kovinkaan tyytyväinen. Hän ei saanut ilmeisesti sellaista huomiota kuin olisi halunnut. Tullessaan kotiin Mikko sanoi, että kiva, kun pääsin pois.”

Isä oli Mikolle hahmo, joka kävi aika ajoin katsomassa ja toi rahaa. Mikon hinkumaa kitaraa hän ei kuitenkaan ostanut. Mikko huomasi isän olleen pahoillaan siitä, että oli etäinen. Tilanne ei ehtinyt korjaantua ennen isän kuolemaa. Berndt Johansson sairastui keuhkosityöpään ja menehtyi 29. maaliskuuta 1973. Mikko oli tuolloin 15-vuotias.

Matti Saarela: ”Kun isä kuoli, en itse ollut vielä ehtinyt täyttää kahdeksaatoista vuotta. Elämä oli aika traagista jo sitä ennen. Isä jotenkin

murtui äidin kuoleman jälkeen. Ehkä siihen vaikuttivat myös hänen omat elämänvalintansa ja syyllisyyden tunne. Ei hän pystynyt millään tavalla pitämään miestä huolta. Minun kohdallani se meni siihen, että jouduin olemattomilla kyvyilläni pitämään huolta isästä. Emme olleet kovin paljoa tekemisissä. Isä poltti kuin korsteeni koko ikänsä, kuten monet hänen kaltaisensa sodan käyneet miehet. Hän joutui kokemaan sodassa vähän liian kovia. Hänet komennettiin koulutusupseeriksi, joten hän joutui viemään niitä kakaroita eli nuorempia ikäluokkia rintamalle tapettaviksi. Isä ei koskaan puhunut mitään sodasta paitsi kavereidensa kanssa ruotsiksi, jota emme ymmärtäneet. Mikkokin muisteli, että kun faija puhui ruotsia jonkin ikäisensä kanssa, niin 'kasapanos' ja 'Molotovin cocktail' olivat ainoita sanoja, jotka hän ymmärsi sieltä välistä.”

Nuoruus

Mikko pyrki ja pääsi oppikouluun, koulu sujui hyvin ja hän sai stipendejä. Vapaa-ajan harrastuksiin kuuluivat kalastus, kirjojen lukeminen, pienoismallien rakentaminen ja sarjakuvien piirtäminen. Mikko teki koululaisena kaksi pitkää sarjakuvakertomusta. Toinen oli merirosvohenkinen *Kapteeni Kyrmy ja aarrekaupunki* ja toinen *Kalevalaa* ja intiaanitarinoita yhdistänyt *Villemöinen viikinkinä*, jossa etäisesti Väinämöistä muistuttava päähenkilö kävi tapaamassa intiaaneja Amerikassa. Mikon suosikkisarjakuviin kuului *Asterix*, jonka innoittamana hän kirjoitti kouluun Rooma-aiheisen näytelmän. Hän piirsi paljon ja oppikirjojen sivut täyttyivät muun muassa opettajista tehdyistä karikatyyreistä.

Myös musiikki alkoi kiinnostaa. Ylöjärven yhteiskoulussa hänen parhaita kavereita olivat Jorma Riihikoski ja Esa Nieminen, jotka kummatkin soittivat myöhemmin Eppu Normaalin varhaisessa kokoonpanossa. Jorma Riihikosken kotona kuunneltiin rokkia, ja kesällä 1972 Mikko ja Jorma tekivät puusta kitarat ja leikkivät rockibändiä. Rockiin Mikko perehtyi aluksi levyjä kuuntelemalla ja lehtiä lukemalla.

Jorma Riihikoski: ”Teimme puukitarat kesällä Riihikosken ranchilla Kurussa ja toimme ne ylpeän näköisinä kylille kesäloman päätyttyä. Televisiosta saadun innoitteen mukaan järjestimme rockfestivaalit. Riihikosken musiikkihuoneeseen oli koottu lava ja stereoiden kautta soitettiin sen hetken suosikkeja, kuten Uriah Heepiä, Deep Purplea ja mitä milloinkin. Sitten heiluttiin lavalla. Meillä oli muistaakseni joskus jopa vähän yleisöä, mikä oli hämmästyttävää. Soittimiin piirreltiin

tusseilla ajan hengen mukaan erilaisia hippikuviota ja autenttisuuden saavuttaaksemme laitoimme kieliä ompelulangasta. Basson kielet tehtiin paksusta mustasta villalangasta.”

Leena Saarela: ”Piirtäminen oli Mikolle pikkupoikana tärkeää. Hän teki sarjakuvia ja ne olivat tosi hyviä. Sitten hän rakenteli ja kokosi pienoismalleja, joita hän vanhempana alkoi tehdä uudestaan. Hän kuunteli myös tarkkaan kaikki Beatles-levyni. Hän taisi periäkin ne, kun lähdin opiskelemaan. Mikko oli aktiivinen musiikinkuuntelija.”

Kitaransoiton Mikko aloitti 11-vuotiaana, ja hän kävi yhden lukukauden ajan työväenopiston kitaratunneilla. Mikko Saarela kertoi soittoharrastuksestaan *Hilseen* haastattelussa vuonna 1979: ”Soittelin ensin kitaraa, mutta mä en oppinut millään niitä sointuja. Mutta mä soitin sujuvasti nuotilleen kappaleiden melodioita yhdellä kielellä. Ajattelin, että mä olisin varmaan hyvä basisti. Mä en ole tähän päivään mennessä oppinut soittamaan kunnolla kitaraa – enkä bassoakaan.”

Varhaiset rockvaikutteet tulivat 1970-luvun alussa ilmestyneiltä rocklevyiltä, joiden kirjo ei vielä tuolloin ollut kovinkaan suuri Suomessa.

Mikko Saarela: ”Mä rupesin kuunteleen yhdentoista vanhana visiin. Eka rockbiisi, jota mä diggasin, oli Steppenwolfin ’Born to Be Wild’. Ensimmäinen levy, jonka ostin, oli Christien *Yellow River*. Sen vaihdoin kuukauden päästä Rollareiden *Let It Bleediin*, joka mulla on vieläkin. Se oli aika hyvä levy. Sitten mä rupesin kuuntelemaan kaikkea heavy metallia, mitä nyt kakarat siihen aikaan kuunteli, Uriah Heepiä, Black Sabbathia, Led Zeppeliä. Tämä oli joskus vuonna 1971. CCR:ää mä en digannut silloin, kun se oli suosittumillaan, musta se oli lallaa. Heavy metal oli paljon parempaa. Tämä kurioositeettina tunnustettakoon. 1972 rupesin lukeen *Musa*-lehtiä ja luin niistä, minkälaista musiikkia pitää kuunnella. Mä ostin ainakin kolme tai neljä *Musan* ’kuukauden lp:tä’ – enkä digannut yhtäkään. Sitten neljäntoista vanhana mä ostin ekan basson.”

Vielä tarkemmin Mikko Saarela kuvasi nuoruuttaan vuonna 2003 ilmestyneessä Helsingin yliopiston Hämäläisen osakunnan juhlakirjassa *Kaikuja Hämeestä*.

Mikko Saarela: ”1970-luvun alun Ylöjärvellä ei rockilla ollut suurta asemaa. Mossipoikia kiinnostivat enemmänkin mopot ja vähän vanhempina prätkät. ’Satapiikki’ piti saada ja isommastakin haaveiltiin. Yamaha oli moottoripyörä eikä kitaravahvistin. Lätkeä pelasivat kaikki. Kirka ja Markku Aro olivat suosiossa. Tytöt kyllä kuuntelivat jo ’purkkaa’ ja pojat vähän ’jytää’, mutta mopo, prätkä ja lätke olivat musiikkia monin verroin tärkeämpiä asioita. Vain muutama harva kuunteli ullakkohuoneessaan rockia. Minä tunsin heidät kaikki. Ylöjärvi ei ollut ihan pikkuinen pitäjä. Varsinkin pitäjän eteläosa Tampereen rajalla kasvoi vauhdilla. Tampereella käytiin töissä ja oltiin työväenliikkeen kannattajia. Ei Ylöjärveä kovin urbaaniksi tohdi luonnehtia. Lukemalla Väinö Linnan *Täällä Pohjantähden alla* ja Tarmo Koiviston *Mämmilä*-sarjakuvat saa kyllä kuvan Ylöjärvestäkin.”

Ylöjärvi oli 1970-luvulla maaseutua, jossa naapurikontrolli oli kova ja herran nuhteessa eläminen tärkeää. Nuorten silmin ilmapiiri oli ahdasmielinen.

Matti Saarela: ”Ylöjärven maalaispitäjä oli melko asenteellinen paikka. Mutalan kansakoulun kaikki opettajat olivat tavalla tai toisella umpikahjoja uskovaisia. Johtajaopettaja Paavo Hänninen sentään piti lasten ja nuorten puolta. Hän yritti omalla tavallaan huolehtia Mikos-takin, koska olimmehan me aika lailla heitteillä isättöminä ja äidittöminä kakaroina.”

Ylöjärveläistä 1970-luvun todellisuutta Mikko Saarela kuvasi myöhemmin kiteytetysti Eppu Normaalin kappaleessa ”Pidetään ikävää”.

Ylöjärvellä asui myös koulutettua väkeä. Jorma Riihikoski oli kunnaneläinlääkärin poika. Myöhemmin gospelmusiikin parissa ansioituneet Jaakko ja Sakari Löytty kuuluivat kirkkoherran jälkikasvuun. Ylöjärvelle olivat asettuneet myös tunnetut kirjailijat Kirsi Kunnas ja Jaakko Syrjä, joiden pojat Martti ja Mikko kävivät samaa koulua Mikko Saarelan kanssa.

Mikko Saarela: ”Ylöjärvellä oli toki perinteinen ’älymystönsä’. Oli eläinlääkäriä, kirkkoherraa ja muutama oikea kirjailijakin. Älymystön jälkikasvulla oli keskeinen rooli paikkakunnan rockharrastuksen

synnyssä, mutta kaikki kävivät samaa koulua ja tunsivat naapuruston nuoria, maanviljelijöiden ja työläisten lapsia. Kansan syviä rivejä koskettava kirjallisuus ei ole koskaan syntynyt umpiossa, eikä suomalaisen rockin laita ollut sen kummemmin.”

Matkat tamperelaisen tavaratalon levyosastolle olivat jännittäviä seikkailuja ja kotiin tuodut levyt suuria aarteita.

Mikko Saarela: ”Vähäisillä kesäsäästöillä ostettiin sitten omat hifit. Kaiuttimet rakennettiin itse. Muutamalla kaverillani kaksi vanhaa putkiradiota toimitti stereoiden virkaa. Levyjä ostettiin niin paljon kuin varat sallivat, ja uutta kuunneltavaa hyllyyn saatiin myös vaihtamalla levyjä kavereiden kanssa. Aivan 1970-luvun alussa ei Tampereella ollut kunnon levykauppaa, vaan piti tyytyä Tampereen musiikin ja Stockmannin levyosastojen valikoimiin. Heiltä olivat halutuimmat levyt kroonisesti lopussa. Varhaisin muistoni Stockmannin levyosastosta taitaa olla vuodelta 1969 tai 1970. Mungo Jerry'n jättihitti 'In the Summertime' piti saada ja sitä sitten väräjäväällä lapsen äänellä kysymään: 'Onko teillä sitä samötaimia?' 'Se on muuten intösamötaim ja se on loppu!' totesi nokkava myyjäneiti ja poksautti purkkapallon päälle.”

Ennen punkrockin nousua Mikko Saarela kuunteli sujuvasti proggea. Tuohon aikaan populaarimusiikki jaoteltiin purkkaan ja jytään, joista Mikko tietenkin valitsi uskottavamman eli poikien mieleen olevan jytän. Purkka taas oli lällärikamaa, josta pitivät etupäässä tytöt.

Mikko Saarela: ”*Suosikista* ja *Introsta* luettiin juttuja rockbändeistä. Jo hyvin varhaisessa vaiheessa aloimme suhtautua kuuntelemaamme musiikkiin vakavammin kuin nuo lehdet, mutta muitakaan lehtiä ei ollut. Toisaalta Tasavallan Presidentti, Wigwam ja monet muut suomalaiset progressiivisen rockin edustajat, samoin kuin silloiset ulkomaiset suosikkimme, mahtuivat silloin niin sanottujen nuortenlehtienkin sivuille. Tampereelle kerääntyneiden nuorten rockjournalistien, tai ainakin sellaisiksi haluavien, perustama *Musa* julkaisi ensimmäisen varsinaisen numeronsa vuonna 1972. Tuo lehti oli juuri sitä, mitä olimme hakeneet: vakavaa kirjoittelua rockista. Tekijät tosin jaksoivat

toitottaa, että ei tämä nyt niin vakavaa ole, mutta emmehän me nuoret kiihkeät lukijat sitä uskoneet. Meille se oli jumalansanaa.”

Pian rockia oli nähtävä myös livenä. Tampere oli Suomen mitta-kaavassa sen kokoinen kaupunki, että siellä järjestettiin jo ihan oikeita rockkonsertteja. Jorma Riihikosken äiti vei 13-vuotiaat Mikon ja Jorman katsomaan *Hair*-musikaalin, joka teki koltiaisiin suuren vaikutuksen. Pian koettiin jotain vielä rajumpaa.

Mikko Saarela: ”Juuri oikealla hetkellä näyttämölle astui pitkänhuiskea, makaroniryhtinen ja kadehdittavan muhkean hiuspehkon omistanut nuorukainen nimeltä Tapio ’Madam’ Korjus, mies, joka toi rockkonsertit Tampereelle. Ensimmäisen Korjuksen konsertin näin vuonna 1971. Konsertti taisi olla Tapionkin ensimmäinen. Se järjestettiin yliopiston juhlasalissa. Päätähtenä oli norjalainen hevibändi November ja muina esiintyjinä olivat muun muassa Matthews juurintistä palanneen Rale Koiviston kanssa, Nätsi Rosvallin Woodoo ja ennen kaikkea Wolfgang, yhtye, joka ensimmäisistä huumaavan kovaäänisistä – siltä ne silloin tuntuivat – soinnuistaan lähtien teki minuun lähtemättömän vaikutuksen. Wolfgangissa soittivat Juke Aronen, Juuso Nordlund, Veltto Virtanen ja Timo Huovinen. Peikkomaisena solistina kyykisteli Moog Konttinen. Kaikki miehiä, joilla tuli olemaan paikkansa suomalaisen rockin historiassa. Vaan enhän minä sitä voinut tietää. Wolfgang räjäytti tajuntani tässä ja nyt, ilman tietoa menneestä tai tulevasta. Yhtyeen räjähtävä perusrockin hurma säilyi alitajunnassani kaikkien progevuosieni yli ja pokshti esiin heti, kun osa samoista miehistä asteli joitakin vuosia myöhemmin lavalle Virtanen-yhtyeenä.”

Varhaisiin keikkakokemuksiin kuului myös detroitilainen MC5, joka saapui Tampereen Kino-Palatsiin marraskuussa 1972. Yhtye oli uransa loppumetreillä, ja mukana olivat alkuperäisestä viisikosta vain kitaristit Wayne Kramer ja Fred ”Sonic” Smith, mutta kovaääninen keikka jätti lähtemättömän jäljen Mikko Saarelaan ja Jorma Riihikoskeen.

”Kino-Palatsin keikka oli ihan ekoja konsertteja meille, ja teki hän se vaikutuksen kitaristien osalta”, Riihikoski muisteli myöhem-

min *Manifetsi*-lehden haastattelussa. ”Syksy 1972 oli muutenkin tärkeä. Mulla ja Mikolla oli kiinnostusta tuollaiseen pre-punkkiin, kuten juuri MC5, Edgar Broughton, Stack Waddy ja muut.”

”Saarela oli varsin sivistynyt kaikenlaisissa musiikkiasioissa jo nuorena miehenä, joten se tiesi ihan helvetisti kaikkia mahdollisia bändejä”, tuleva bändikaveri Juha Torvinen muisteli samassa artikkelissa. ”MC5:sta se oli varsin hyvin tietoinen. Mehän esitettiin jopa keikoilla ’Ramblin’ Rosea’ silloin alkuaikoina, ja Saarela lauloi sen kimakalla äänellään. Ehdottomasti MC5 oli ainakin mulle ja Saarelalle tärkeä. Ja Marttihan innostui ihan valtavasti Stoogesista.”

Muutamaa vuotta myöhemmin nuoreen Saarelan tekivät liveinä vaikutuksen brittiläisen bluesrockin ykkösnyrkki Dr. Feelgood ja paikallinen tulokas Juice Leskinen & Coitus Int. Leskisen ansiosta Saarela havahtui suomen käyttökelpoisuuteen rockin kielenä.

Mikko Saarela: ”Vähitellen Korjus uskaltautui tuomaan myös ulkomaan eläviä. Muun muassa lukuisia sympaattisia progehippejä Walesista kävi Tampereellakin hämyilemässä. Vuosikymmenen puolivälissä alkoivat kuitenkin uudet tuulet puhaltaa. Juankosken suuri poika Juice Leskinen nähtiin myös Tekun lavalla. Erityisesti mieleeni ovat jääneet kuitenkin brittibändi Dr. Feelgood ja jo edellä mainittu Virtanen, jotka nostivat esille sen, mistä rockissa on todella kysymys. Nuotyhtyeet palasivat perusarvoihin, joita 1970-luvun kitarasoolot olivat yrittäneet haudata. Virtanen teki sen vielä äidinkielelläni, suomeksi.”

Kun siskot Liisa ja Leena olivat lähteneet opiskelemaan, veljekset Matti ja Mikko jäivät asumaan Soppeenmäen kaksioon kahdestaan. Tässä vaiheessa nuoria miehenalkuja alkoivat rockin lisäksi kiinnostaa myös tytöt, viina ja tupakka.

Eila Henriksson: ”Yhden pojan isä haukkui minut, kun en katsonut teini-ikäisten poikien perään. Mutta saman pojan äiti oli aivan eri mieltä. Hän ymmärsi, että tuohon ikään kuuluvat tupakka- ja alkoholi-kokeilut. Ei tämä nyt sen vakavampaa ole. Keskustelin sitten aiheesta Mikon kanssa, ja en ollut omasta mielestäni mitenkään tuomitseva. Murrosiässä kokeillaan kaikenlaista. Toivoin tietysti, että ne jäi-

sivät kokeiluiksi. Mikkohan oli loppujen lopuksi aika säntillinen.”

Soppeenmäen kaksioon kokoonnuttiin kuuntelemaan musiikkia ja hengailemaan.

Jorma Riihikoski: ”Teinivuosina Mikon ja Masan koti toimi nuorten kokoontumispaikkana, ja ainakin minulle se oli myös pakopaikka vanhempien holhouksesta. Hyvät stereot, levyhylly ja kahvinkeitin olivat kovassa käytössä.”

Lukioluokilla Mikon ystäväpiiriin liittyivät myös Eppu Normaalin tulevat jäsenet: veljekset Mikko ja Martti Syrjä, heidän serkkunsa Aku ja Rovaniemeltä Kauhavan kautta Ylöjärvelle päätynyt Juha Torvinen. Tutustuminen tapahtui Ylöjärven yhteiskoulun tupakkapaikalla.

Juha Torvinen: ”Kun tulin lukioon Ylöjärvelle, Martti Syrjä oli ensimmäinen ihminen, joka käveli vastaan. Hän oli ensimmäinen ihminen, joka siellä ylipäättään sanoi mulle mitään. Olin edellisenä viikonloppuna leikkinyt serkkujeni kanssa korkeushyppääjää, ja minulla oli käsi kantositeessä. Martti sanoi, että onneksi on vasen käsi, ja mähän olen umpivasenkätinen. Näissä merkeissä alkoi tutustuminen. Muistan tavanneeni Saarelan koulun tupakkaruudussa, joka oli koulun yhteydessä nurkan takana. Siihen aikaan sai polttaa koulussa. En polttanut itse silloin, mutta Martti vei minut tupakkaruutuun. Pikkuhiljaa sinne kehittyi ringi, johon kuuluivat minun ja Martin lisäksi Pantse ja Jorma Riihikoski. Kaikilla tässä porukassa oli yhteisiä harrastuksia, kuten soittaminen, kirjat, musiikin kuuntelu ja elokuvat. Puhuimme sauhuamiskerhosta. Sillä ei tarkoitettu tupakointia, vaan sitä, että sauhuttiin jostain kirjasta, levystä tai elokuvasta, josta olimme innostuneet.”

Martti Syrjä: ”Muistan katselleeni Mikkoa koulun pihalla ja ajatteleen, että tuo on omituisen näköinen kaveri. Vuosi taisi olla 1973. Tukka oli tumma ja todella pitkä ja se oli silmillä. Mikolla oli aika hassut vaatteet, vaikka siihen aikaan kaikki pyrkivät pukeutumaan muodikkaasti. Muilla oli tennarit, mutta Mikolla oli kumisaappaat, henkselit ja pitkä berberi. Tukka oli keskijakauksella. Päässä saattoi olla pipo tai karvahattu. Mikko käveli karhumaisesti, ja tukan seasta kuului

hohottavaa naurua. Mietin, mistä tuo tyyppi on karannut. Tutustuin popmusiikkiin Saarelan Mikon ja Riihikosken Jorman kautta. Minun tapauksessani Saarela oli voimakkaampi vaikuttaja, ja menin usein koulun jälkeen Mikon luo kuuntelemaan musiikkia. Mikolla oli paljon levyjä ja hän soitti niitä ahkerasti.”

Jorma Riihikoski: ”Mikko oli näkyvä hahmo Ylöjärven nuorisolämässä 1970-luvulla. Mikon osaamisalueisiin kuuluivat kuvaamataiteet, musikaalisuus ja verbaalisuus. Pienoismaailmien koostamisessa Mikko oli omassa kastissaan jo silloin. Hän oli varmaan pitäjän ensimmäisiä teinejä, jotka antoivat tukan valua hartioille asti. Tukan kasvaessa Mikko innostui rokista ja ja hankki Höfnerin viulubasson ja vahvistimen.”

Porukan vanhin oli Mikko Syrjä, jolle Mikko Saarela antoi jo kouluaikoina lempinimen Pantse. Saarela piti tarkkailuasemiin vetäytyvää vanhempaa Syrjän veljestä niin kovana guruna, että antoi tälle lempinimen tiibetiläisen arvonimen mukaan. Tiibetissä buddhalaisuuden korkein johtaja on Dalai-lama ja hänestä seuraavaa johtaja on nimeltään Panchen-lama. Pian kävi ilmi, että tupakkaruudun kovin auktoriteetti oli Mikko Saarela, joskin isoveliasemasta ponnistavaa Pantsea kuunneltiin myös tarkoin. Pantse on syntynyt 1957, Mikko 1958 ja Juha, Aku ja Martti 1959.

Ikäerosta huolimatta Pantse ja Mikko löysivät pian toisensa samalta luokalta.

Pantse Syrjä: ”Koska olen syntynyt loppuvuodesta, en ole kuin pari kuukautta Mikkoa vanhempi, mutta hän oli minua luokkaa alempana. Huomasin lukion ensimmäisellä luokalla, ettei tämä lukio ihan menekään muita asioita ajattelemalla, rallattelemalla ja olemalla tekevä mitään. Jouluun mennessä olin auttamattomasti jäljessä kaikkia. Niinpä päätin tuplata ensimmäisen vuoden ja jäin vapaaehtoisesti luokalleni. Tipahdin luokkaa alemmaksi pilaamaan Mikko Saarelan koulunkäyntiä. Hän oli hyvämaineinen oppilas ja minä huonomaineinen. Kirjoitimme lopulta kummatkin vuonna 1977 ylioppilaisiksi.”

Saarelan kotona levylautaselle löysivät tiensä vain sellaiset 1970-luvun rocknimet, jotka menivät läpi hänen tarkasta seulastaan.

Pantse Syrjä: ”Ne olivat rehellistä musiikkia, sillä Mikko osti vain rehellisten muusikoiden levyjä. Soittajat eivät saaneet olla liian virtuoosimaisia. Kuuntelimme Neil Youngia, Led Zeppeliä ja Black Sabbathia.”

Martti Syrjä: ”Kuuntelimme myös Beatlesia, MC5:n *Kick out the Jamsiä* ja Montrosea. Olipa kuuntelussa Ted Nugentinkin levy. Manhytyeeltä löytyi useampiakin levyjä. Sitten oli olemassa CCR, mutta se oli vähän purkkabändin maineessa. Se ei ehkä ollut tarpeeksi rehellistä Mikon mielestä.”

Juha Torvinen kuvailee Mikko Saarelaa kouluaikojen suunnannäyttäjäksi, joka ilmaisi asioita kääntämällä ne väärinpäin: ”Kun vaihdettiin mielipiteitä asioista, niin kommunikointitapa oli useasti semmoinen kevyt vittuilu. Kun en ollut törmännyt sellaiseen aikaisemmin, en ihan ensin tajunnut sitä. Ihmettelin, että mitä ihmeen touhua tämä on, kun vain vittuillaan koko ajan. Se oli minulle lievä kulttuurishokki. Pantrella ei ollut asioista väkeviä mielipiteitä, eikä hän paljoa puhunut. Sen sijaan Mikko Saarela oli tietynlainen mielipidejohtaja. Mikko määritteli, mikä on hyvää ja mikä ei. Ei mitenkään itsevaltiaan lailla, mutta hänessä oli tiettyä määrätietoisuutta.”

Mikko Saarelassa oli myös tiettyä salaperäisyyttä, sillä hän ei avautunut kavereilleen elämänsä kaikista osa-alueista.

Juha Torvinen: ”Mikon tausta paljastui minulle vasta hänen hautaisissaan. Mikkohan antoi nuorena ymmärtää, että hänen molemmat vanhempansa olivat kuolleet liikenneonnettomuudessa, mikä ei pitänyt paikkansa. Vanhemmat olivat jonkinlainen kipeä kohta, eikä siitä sitten koskaan sen kummemmin puhuttu. Tietyissä asioissa Mikko oli hyvin aikuinen verrattuna meihin muihin. Mikkohan asui isoveljensä Matin kanssa kerrostaloasunnossa Ylöjärven keskustan tuntumassa. Mikko ei pahemmin puhunut taustastaan.”

Mikon tyyliin ei kuulunut ylenpalttinen äänessä olo. Tuosta puolesta huolehti ennen kaikkea Martti Syrjä mutta myös Juha Torvinen ja Jorma Riihikoski. Sen sijaan Saarelalla oli tarve sanoa viimeinen sana.

Juha Torvinen: ”Mikko ei missään tapauksessa ollut porukasta eniten äänessä, mutta hän saattoi sitten sen yleisen sauhuamisen lopuksi